

Metóda na odpočítanie príspevku prírodného prachu od nameraných priemerných denných koncentrácií PM₁₀

Peter Hrabčák, Dušan Štefánik

Slovenský hydrometeorologický ústav, 2025

Výskyt prírodného prachu nad územím Slovenska je monitorovaný pre tri zdrojové oblasti: Sahara, okolie Kaspického mora a Arabský polostrov. Monitoring spočíva v manuálnej analýze predpovedných výstupov celkového obsahu prachu (produkt dust load) z modelu MONARCH. Nasledujúci text v 8 krokoch popisuje postup pri kvantifikácii koncentrácií prírodného prachu vo veľkostnej frakcii PM₁₀, pomocou modelu CAMS a pozemných meraní koncentrácií PM₁₀ a PM_{2,5}.

1. Manuálna analýza predpovedných výstupov celkového obsahu prachu (produkt dust load) z modelu MONARCH, pre celé Slovensko prostredníctvom webovej stránky [WMO Barcelona Dust Regional Center](#) (prahová hodnota: dust load $\geq 0.1 \text{ g/m}^2$). Výstupom je zoznam dní s výskytom prírodného prachu z troch oblastí (Sahara, okolie Kaspického mora, Arabský polostrov). Pre dni, ktoré nespĺňajú toto kritérium sa dust_pm10 = 0 $\mu\text{g/m}^3$. Pričom dust_pm10 predstavuje finálny obsah prírodného prachu v nameraných priemerných denných koncentráciách PM₁₀ (pm10d).
2. Využitie produktu PM₁₀, dust, ktorý je dostupný v rámci [CAMS European air quality forecasts](#). Použité boli denné priemery produktu Ensemble median (medián z 11 dostupných modelových výstupov), pre výškovú úroveň Level = 0 (zemský povrch) a typ údajov Forecast (predpovede jednotlivých modelov). V ďalšom texte bude práve popísaný produkt označovaný ako dust_cams. Hodnoty boli vygenerované samostatne pre každú jednu stanicu Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia. V úvode bola aplikovaná prahová podmienka dust_cams $\geq 0.5 \mu\text{g/m}^3$, t. j. do ďalšej analýzy pre jednotlivé stanice vstupujú iba hodnoty, ktoré danú podmienku spĺňajú.
3. Výpočet debiasovaných hodnôt prírodného prachu z modelov CAMS (dust_cams_debiased) pomocou produktu Particulate matter < 10 μm (PM10) (Ensamble median, level =0, Forecast), taktiež dostupného v rámci [CAMS European air quality forecasts](#), ktorý bude ďalej označovaný ako pm10_cams. Debiasované hodnoty boli vypočítané nasledovne:

$$\text{dust\_cams\_debiased} = \text{dust\_cams} * (\text{pm10d} / \text{pm10\_cams}),$$

Hodnoty dust_cams_debiased sa v prípade splnenia určitých podmienok môžu priamo použiť na výpočet dust_pm10.

4. Výpočet podielu pm2.5d (namerané denné priemery PM_{2,5} v rámci NMSKO) a pm10d, ktorý budeme ďalej označovať ako pm_ratio. Aby sa odstránili anomálne hodnoty, pm_ratio sa v špeciálnych prípadoch upravuje nasledovne:

ak pm_ratio ≥ 1.1 , tak pm_ratio = NA

ak pm_ratio je > 1 a zároveň pm_ratio < 1.1, tak pm_ratio = 1

5. Výpočet mediánu pre pm10d (med_pm10d) a pm_ratio (med_pm_ratio). Medián bol vypočítaný pre všetky dni s výskytom prachu, pričom medián sa počíta len z dní bez prachu a zoberie sa 10 dní

pred a 10 dní po dátume s výskytom prachu (v prípade konca a začiatku roka, napr. 5. 1. sa potrebných 20 dní zoberie navyše z inej strany).

6. Ak stanica v daný deň spĺňa body 1. a 2., tak sa pri výpočte dust_pm10 postupuje nasledovne:

a) Vypočítajú sa pomocné medziprodukty:

$dust\_1 = pm10d - med\_pm10$ (ak $dust\_1 < 0$, tak $dust\_1 = 0$)
 $ratio\_diff = med\_pm\_ratio - pm\_ratio$
 $pm10\_s1 = pm10d - dust\_cams$

b) Zadefinuje a aplikuje sa 1. zložená podmienka:

$condition\_a = (condition\_1 \text{ a zároveň } condition\_2) \text{ alebo } condition\_3$

$condition\_1 = dust\_cams \geq 4$
 $condition\_2 = ratio\_diff \geq 0.175$
 $condition\_3 = pm10\_s1 < 0$

ak je splnená condition_a, tak $dust\_2 = dust\_cams\_debiased$,
inak $dust\_2 = dust\_cams$.

Condition_1 a condition_2 vyplývajú z hĺbkovej analýzy mimoriadneho prenosu saharského prachu počas obdobia od 30. 3. do 2. 4. 2024. Condition_3 zabraňuje možnosti záporného pm10_s v prípade, že príspevok prírodného prachu dust_cams v daný deň a pre danú stanicu prevyšuje nameranú hodnotu pm10d. Pre stanice, ktoré dlhodobo merajú len PM₁₀ a nemerajú PM_{2.5} boli vybrané k nim dve geograficky najbližšie stanice a condition_2 sa považovala za splnenú len vtedy, ak ju súčasne splnili oba susedné stanice. Pomocné susedné stanice sú nasledovné:

Rovinka: Bratislava, Mamateyova a Bratislava, Trnavské mýto

Gánovce, Meteo. st.: Poprad, Železničná a Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP

Kojšovská hoľa: Krompachy, SNP a Košice, Štefánikova

c) Zadefinuje a aplikuje sa 2. zložená podmienka:

$condition\_b = condition\_2 \text{ a zároveň } condition\_4$

$condition\_4 = (dust\_1 - dust\_2) \geq 14.5$

ak je splnená condition_b, tak $dust\_3 = (dust\_1 + dust\_2) / 2$
inak $dust\_3 = dust\_2$

Condition_4 vyplýva z hĺbkovej analýzy mimoriadneho prenosu saharského prachu počas obdobia od 30. 3. do 2. 4. 2024.

7. S cieľom odstrániť prípadné anomálne výkyvy uvedenej metodiky, získané hodnoty dust_3 pre jednotlivé stanice sme vyhladili nasledovným spôsobom: rozdelili sme stanice na území Slovenska do 8 rôznych regiónov, v ktorých uvažujeme približne podobné podmienky vzhľadom na

juhozápadné prúdenie, ktoré prevláda pri situáciách pri šírení saharského prachu na našom území. Jednotlivé regióny boli definované takto:

Bratislavský = Rohožník, Senická; Bratislava, Jeséniova; Bratislava, Kamenné nám; Bratislava, Mamateyova; Bratislava, Trnavské mýto; Bratislava, Púchovská; Pezinok, Obrancov mieru; Rovinka; Senec, Boldocká

Juhozápad = Senica, Hviezdoslavova; Trnava, Kollárova; Sereď, Vinárska; Topoľníky, Aszód, EMEP; Nitra, Štúrova; Nitra, Janíkovce; Komárno, Vnútoraná Okružná

Severozápad = Trenčín, Hasičská; Púchov, 1. mája; Oščadnica; Žilina, Obežná; Martin, Jesenského

Stredozápad = Bystričany, Rozvodňa SSE; Prievidza, Malonecpalská; Handlová, Morovianska cesta; Žiar nad Hronom, Jilemnického; Žarnovica; Plášťovce

Stredovýchod = Banská Bystrica, Štefánikovo nábr.; Banská Bystrica, Zelená; Zvolen, J. Alexyho; Lučenec, Gemerská cesta; Hnúšťa, Hlavná; Jelšava, Jesenského

Liptovsko_tatranský = Ružomberok, Riadok; Liptovský Mikuláš, Školská; Poprad, Železničná; Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP; Gánovce, Meteo. st.

Hornádsky = Krompachy, SNP; Kojšovská hoľa; Prešov, Arm. gen. L. Svobodu; Košice, Štefánikova; Košice, Amurská; Veľká Ida, Letná

Bodrožský = Bardejov, Pod Vinbargom; Vranov nad Topľou, M. R. Štefánika; Strážske, Mierová; Trebišov, T. G. Masaryka; Humenné, Nám. Slobody; Kolonické sedlo.

Pre každý z regiónov sme vypočítali medián z hodnôt dust_3, ktorý sme označili ako dust_m, pričom pre stanice, ktoré nesplnili podmienku $\text{dust\_cams} \geq 0.5$ sa dust_3 rovnal 0. Výsledný medián v danom regióne sa následne aplikoval pre všetky stanice v tomto regióne. V určitých prípadoch bolo možné aplikovať výnimku, ktorá uprednostnila pôvodnú hodnotu, t. j. hodnotu dust_3 stanovenú pre danú stanicu ešte pred vyhladením:

$\text{condition\_21} = \text{ratio\_diff} \geq 0.4$

$\text{condition\_5} = \text{dust\_m} \geq \text{pm10d}$

$\text{condition\_c} = (\text{condition\_1} \text{ a zároveň } \text{condition\_21} \text{ a zároveň } \text{condition\_4}) \text{ alebo } \text{condition\_5}$

Condition_21 vyplýva z hĺbkovej analýzy mimoriadneho prenosu saharského prachu počas obdobia od 30. 3. do 2. 4. 2024. Condition_5 je zavedená z dôvodu zamedzenia záporných hodnôt pm10_s.

ak je splnená condition_c, tak $\text{dust\_pm10} = \text{dust\_3}$

inak $\text{dust\_pm10} = \text{dust\_m}$.

8. Finálne hodnoty dust_pm10 boli na záver odrátané od pm10d, čím sme získali hodnotu po odpočítaní príspevku prírodného prachu označovanú ako pm10_s.

Táto metodika bola vyvinutá v rámci projektu CAMS National Collaboration Programme – Slovakia.

PROGRAMME OF
THE EUROPEAN UNION

